

KONEC DĚJIN NEBO KONEC DEMOKRACIE?

aneb teroristické akce jako logické vyústění současné pragmatické politiky.

Když se mohla demokracie definovat proti jinému systému (nedemokratické diktatuře) nebylo možné polemizovat o jejích výhodách a kladech. Ale co v okamžiku, když se začne srovnávat sama se sebou respektive s ideálem podle, kterého byla navržena. To je pak už zcela jiný pohled, který odhaluje veliké a zásadní problémy současných demokracií.

Demokracie je řečeno slovy A.Lincolna vládou lidu, lidem a pro lid. Jiné definice se shodují na základních principech demokratické společnosti. Těmi jsou právní stát, svobodné volby, tržní hospodářství a lidská práva. Nyní se tento systém prosadil v celém „západním“ světě, takže profesor Fukayama mohl napsat svou slavnou stať „Konec dějin“. Je, ale opravdu situace tak růžová? Neblíží se náhodou mílovými kroky ještě větší krize, která místo konce dějin přinese konec demokracie?

Podívejme se nyní podrobněji na několik vážných problémů, které ohrožují stávající demokratické systémy.

Evidentním faktem poslední doby je velký nárůst volebních preferencí protidemokratických sil. Tento nárůst se ani v nejmenším nevyhýbá standardním demokraciím Evropské Unie. Jen několik příkladů: Německo a Rakousko - vzestup ultrapravicových a neofašistických stran typu Svobodných demokratů, Republikánů nebo nedávný úspěch Německé lidové unie; ve Francii se daří blokovat Národní Frontu J.M. LePena pouze díky většinovému volebnímu systému, Itálie je na pokraji rozpadu a v ostatních zemích unie není situace o nic růžovější. Nové demokracie zemí bývalého východního bloku nemají ještě zcela zažitě demokratické postupy a instituce a o tom co se děje ještě více na východ respektive na jih si můžeme pouze domýšlet. Jedno je jisté - demokracie a lidská práva tam nikdy nebyla ani nebude ničím důležitým.

V této nestabilní situaci vynášejí politici EU svou hlavní kartu - prohlubování místo rozšiřování a hlavně společnou měnu. Tento politicky populární tah je ve skutečnosti ekonomicky velice nebezpečný experiment. Ve skutečnosti se nikdo neptá, zda je Evropa na společnou měnu skutečně připravena. A to nejen ekonomicky a hospodářsky, ale hlavně psychologicky z hlediska očekávání obyvatelstva. Neboť pokud ne, tak společná měna vyvolá jen další roztržky mezi jednotlivými zeměmi [resp. regiony] EU.

V Evropě se společnou měnou nutně musí nastat jedna ze dvou možností. Buď budou slabší státy (typu Španělska, Portugalska nebo Řecka), které přijdou o svoji hlavní komparativní výhodu levnější pracovní sílu respektive měnu, muset být masivně dotovány ze společných fondů v daleko větší míře než doposud nebo se pracovní síly z těchto států masivně přesunou v rámci EU do míst s větší možností uplatnění. To znamená migrační vlnu směrem na sever do bohatých regionů EU. Je evidentní, že ani v jednom případě nebude ani jedna strana spokojena a preference extrémistů ještě porostou. Ve skutečnosti se může společná měna stát i příčinou rozpadu EU. Co by takový rozpad znamenal nejen pro Evropu, ale pro celý „západní“ svět není třeba zdůrazňovat.

Na druhou stranu se podívejme na to, jak si ve světě žijí režimy označené jako nedemokratické. Když se oprostíme od politické rétoriky, je evidentní, že veškeré posuzování jednotlivých zemí se nakonec stejně točí pouze kolem peněz. Čína se může v Tibetu třeba stavět na hlavu, ale doložka nejvyšších výhod ji stejně nemine. Když jde o obchod, musí jít demokracie a lidská práva stranou. Západ tak vysílá státům Jihu

jednoznačné poselství. Budte silní a mocní a pak budete našimi partnery, pokud budete slabí a hospodářsky nezajímaví budete mít problémy s naším způsobem posuzování lidských práv. Je evidentní, že takové doporučení nevede k nějakému zavádění a popularizování demokracie v těchto zemích, ale právě naopak. Přímo to vede ke snaze zajistit si postavení silou a je jedno zda pomocí silné armády, získáním jaderných zbraní nebo pomocí teroristických útoků.

Nicméně hlavní problém vyspělých demokratických států je problém vnitřní. Je to tzv. MEDIÁLNÍ SVĚT, který vytváří a formuje tzv. mediální realitu, která vytváří veřejné mínění a de facto rozhoduje o úspěchu či neúspěchu politiků. Mediální svět rozumí pouze jediné věci - penězům.

Viděl jsem program, ve kterém vystupoval přední americký poradce pro média. Tento člověk během své kariéry „vytvořil“ desítky možná stovky politiků. A co on vidí jako první nutný předpoklad politické kariéry. Řečeno jeho slovy: „Přines chlapče, milion dolarů“. To je jediná hlavní podmínka. Nezáleží na názorech, inteligenci, vzdělání, vzhledu nebo pohlaví. To všechno se dá změnit. Jediné co nelze změnit je ten milion dolarů. Pokud ho nemáš, nemáš šanci.

Je zřejmé, že nikdo budoucímu politikovi nepůjčí takové peníze pro nic za nic. Tak pokud se politik nenarodil náhodou jako milionář [a kdo by pak chtěl dělat zrovna politika] je velice pravděpodobné, že musí být někomu velice vděčný nebo mu přímo patří. Proto pak pochopitelně politici spíše než voliče zastupují nejrozumnější zájmové skupiny.

Svět médií, tak průhledný a otupující s sebou přináší ještě mnohem nebezpečnější aspekt pro demokracii. A to NEZÁJEM. Nezájem je tím hlavním nebezpečím pro parlamentní demokracii. Tento trend je zřetelně vidět v zemi, která ač nemá evropské kořeny (nebo právě proto), se stala vlastně prototypem moderní společnosti západního typu. Ano, Japonsko nám díky svému technickému předstihu zřetelně ukazuje některé pro demokracii zřetelně negativní tendence.

Jedná se zejména tzv. fenomén „OTAKU“. „Otaku“ jsou lidé, kteří se sami vyčlenili ze společnosti jako takové, neboť nevěří v její instituce a filozofii a rozhodli se, že se budou zabývat pouze některými jejími aspekty, které je baví. Tito lidé nemají vůbec zájem o politiku a společnost jako takovou. Odmítají se řídit zavedenými postupy a budovat kariéru v této společnosti. Místo toho si vytvářejí vlastní realitu nebo žijí ve vytvořené mediální realitě, ze které si vybírají pouze části, které je zajímají. Díky vyspělému sociálnímu systému a bohatství společnosti nemusí nutně pracovat, ale přitom mají dostatek peněžních prostředků na to, co je zajímá. Tím se vlastně stávají ideálními konzumenty a zákazníky a tudíž mají nezanedbatelné zastání u firem, které jim prodávají své zboží. Tím se vlastně stávají ideálními členy systému, přestože ho ve skutečnosti přímo ohrožují. Že je těmito lidem reálná politika naprosto lhostejná není třeba dodávat. A takových „otaku“ bude čím dál víc.

Je vůbec nějaká možnost jak prolomit tento kruh peněz a nezájmu? Existuje způsob jak prosadit v moderní demokracii své názory? Jistě existuje, a jako skoro vše v moderní demokracii ho vytvořila tzv. svobodná média. Jediné co zajímá média ještě víc než okamžité peníze je krev.

Krev, násilí a smrt jsou pro média řečeno ekonomickými termíny „peníze na cestě“. Proto poskytují všem takovým zprávám maximální prostor. Ve spojitosti se smrtí a krvavými útoky lze prezentovat jakékoliv názory. Vždyť jsou koneckonců podloženy smrtí. Tak musí něco znamenat. Je smutnou charakteristikou našeho stolení, že smrtí někoho jiného, smrtí někoho kdo s tím povětšinou nemá nic společného. Je to zkrátka jeden z důsledků globalizace. Vaše smrt může legitimovat něčí názor. Na něco.

Teroristé a teroristické organizace jsou prostě mediální hvězdy současnosti. Však také velice úzce spolupracují. Média jim poskytují prostor na vyjádření svých názorů a požadavků

a oni médiím na oplátku poskytnou vzrušující zprávy a informace. Protože vzrušující zprávy jsou tím, co média potřebují k životu. Velké úspěchy teroristických organizací na celém světě jsou z velké části způsobeny právě jejich dokonalým zmedializováním. Vždyť je to tak snadné. Globalizace dovoluje útočit kdekoliv na jakékoliv cíle. Scénář je následující. Několik nejlépe pumových útoků a prohlášení pro tisk, pak vytvoření své politické platformy, se kterou lze jednat, ale která pochopitelně nemá žádný vliv na „tvrdé jádro“. Pak další útoky a další prohlášení a další jednání, vše pochopitelně pod přímým dohledem médií. Následuje slavnostní vyhlášení příměří a mediální oslavy, ovšem pochopitelně bez odevzdání zbraní. Nobelova cena míru. Potom další útok třeba nějaké jiné frakce nebo „supertvrdého jádra“.

Že Vám to něco připomíná!? Podobnost není čistě náhodná. Média mají neuvěřitelnou sílu. Dokážou dokonce udělat z teroristy prezidenta.

Teror naproti tomu je velice efektivní zbraň proti demokratickým státům. Dokáže založit celé státy proti vůli západních demokracií nebo jejich spojenců. Dokáže také při minimálních nákladech ukázat domácím obyvatelům úspěchy v boji proti nenáviděné světové velmoci č. 1 - USA. Není tedy divu, že státy jako Lybie založily na terorismu celou svou zahraniční politiku. Proto také není problém získat kvalitní teroristický výcvik. Je ovšem poněkud paradoxem, že nezdědka teroristy cvičí lidé, kteří své vědomosti získali přímo od agentů CIA během studené války. Tak si demokratické státy přímo vycvičily teroristy třetího světa a svými médii jim ukázaly, jak efektivní zbraň mají v rukou.

Ale to není to hlavní, co mě na terorismu zajímá. Daleko zajímavější je fenomén tzv. vnitřního terorismu. Terorismu občanů proti vlastnímu státu, jako způsobu jak v demokracii prosadit vlastní požadavky a názory. Možná i neefektivnějšímu způsobu. V USA již mají jednoho takového neposlušného občana. Působením médií se z celkem nezajímavého prof. Kacynského stal světoznámý UNABOMBER a jeho manifest se dá koupit ve většině zemí světa. A také se kupuje. Mimochodem názory tam otištěné bych já osobně neodsoudil tak snadno, jako v Živlu laciným srovnáním s filmem Seven. Řekněte sami, pokud by vám jeho některé myšlenky někdo přečetl bez spojitosti s Unabomberem, hodnotili byste je jako myšlenky psychicky narušeného člověka?

„V jakékoliv technické společnosti MUSÍ osud jednotlivce záviset na rozhodnutích, která do velké míry nemůže osobně ovlivnit. Jestliže rozhodnutí postihne milion lidí, má každý z postižených jedinců v průměru na rozhodnutí jen miliónový podíl. V praxi rozhodují obvykle veřejní činitelé, čelní představitelé společností nebo techničtí odborníci, ale i když výsledek rozhodnutí závisí na výsledku hlasování, počet voličů je obvykle moc velký, takže samostatný hlas jednotlivce nemá žádný větší význam. Tím pádem jednotlivci nemohou přiměřeně ovlivnit většinu rozhodnutí, která mají vliv na jejich životy. Takže neexistuje způsob, jak tento stav technicky pokročilé společnosti napravit. Systém se snaží „vyřešit“ tento problém využíváním propagandy nutící lidi CHTÍT přijímat rozhodnutí, která byla učiněna za ně, ale i kdyby toto řešení uspělo a pomohlo lidem cítit se lépe, bylo by to ponižující.“

Je ovšem pravda, že bez mediální postavy UNABOMBERA, byste tyto názory nikdy nečetli. Je zřejmě jen otázkou času, kdy vstanou noví Unabomberi a zmedializují své názory. Jak k tomu dodává on sám.

„Svoboda tisku má pro průměrného občana jako jedince jen velmi malé upotřebení. Masové sdělovací prostředky jsou z větší části ovládány velkými organizacemi, které jsou nedílnou součástí systému. Každý, kdo má trochu peněz, si může nechat něco vytisknout, rozšířit přes Internet atp., ale jeho sdělení se straní v záplavě materiálu produkovaného sdělovacími prostředky, takže to zůstane bez praktického výsledku. Proto je pro většinu jedinců a malých skupin takřka nemožné dosáhnout pomocí slovního projevu nějakého ohlasu ve společnosti.... Aby se naše sdělení dostalo k veřejnosti s nějakou vyhlídkou na zanechání trvalého dojmu, museli jsme zabíjet.“

Je navíc evidentní, že tato metoda je ve srovnání s klasickou metodou „přines chlapče milion dolarů“ výrazně levnější. Je prostě paradoxem moderní doby, že uspořádání teroristického útoku, přijde na míň peněz než uspořádání úspěšného volebního shromáždění. Navíc na to přijde rozhodně víc lidí.

Jak, ale těmto tendencím zabránit? Existuje ještě vůbec nějaké přijatelné východisko pro demokratickou společnost západního typu?

Já osobně vidím asi tak tři základní scénáře budoucího vývoje. Každý takový scénář začíná velikou krizí. Krizí ekonomiky, ale zejména krizí hodnot. Rozličná budou pouze řešení.

První scénář pokračuje omezením svobody jednotlivce a zavedením nějaké formy autoritářského režimu (nejlépe osvědčeně autoritářského pro dobro všech). Takovýto režim by mnohem lépe obstál v problému Sever x Jih pokud se bude řešit silou a také by mohl velice efektivně spravovat ekonomiku. Mohl by působit třeba na bázi politicko-průmyslového komplexu. Evropané by přežili, pouze by přišli o osobní svobodu, která nikdy nebyla v Evropě vysoce ceněným zbožím.

Druhý scénář počítá s neschopností demokratického státu jakkoliv změnit své chování. V tom případě bude dostižen a ekonomicky předstižen zbytkem světa. I vzhledem k demografickému vývoji se stane z Evropy mrtvý kus světa, který se nedokáže z prožité krize již vzpamatovat. Přeživší stále chudší občané budou jen vzpomínat na zlatý věk a ve vzpomínkách a stálých bojích vkročí do historie.

Třetí scénář je největší sci-fi. Počítá totiž se změnou chování a priorit většiny občanů. Se změnou priorit ve smyslu větší osobní svobody a individuality. Ve smyslu odproštění se od staletí státního paternalismu, ale i státního dohledu. Ve smyslu přijetí odpovědnosti za vlastní život. K otevřenější a všestranněji zaměřené společnosti, s minimálním státem a maximálními možnostmi pro své občany.

Co myslíte, stojí o to někdo?

ML (1998)